

SOVJETS UTRIKESPOLITIK I TEORI OCH PRAKTIK

Av kapten BENGT HORN

REVOLUTIONSMÄNNEN i Sovjet, som genom revolutionen bröto ut sitt land ur de konventionella staternas rad, sökte från början skapa något nytt i förhållandet till andra stater. Man måste se Sovjets utrikespolitik mot bakgrunden av dessa nya idéer och man måste ta stor hänsyn till ledarna bakom idéerna liksom till tiden, i vilken de levde.

För att få en klar uppfattning av Rysslands läge, då tsarregimen störtades, är det lämpligt att göra en återblick. Under hela 1800-talet hade Ryssland fört en klart expansiv politik. Statsledningen sökte att med Ryssland införliva en rad ekonomiskt och strategiskt viktiga gränsområden. Olika stötriktningar valdes: Balkan, Främre och Centrala Asien, Fjärran Östern. I alla riktningar hade denna politik lett till allvarliga slitningar med övriga stormakter. Inrikespolitiskt var statsledningen hårt pressad. De revolutionära rörelserna leddes av främst Lenin och Trotski. Båda levde i exil i Västerlandet och påverkades av Västerlandets framskridna utveckling, då de bedömde Rysslands roll i den planerade världsrevolutionen. Båda voro världsrevolutionärer.

Stalin blev tidigt Lenins trogne vapendragare. Han var i motsats till de båda andra hemmaryss och förstod ej riktigt den överdrivna uppskattningen av Västerlandet. Han tillhörde den lägsta samhällsklassen och var uppfödd på gränsen mellan Europa och Asien. Stalin är ett typiskt exempel på politikern, som lyckades. Hade han ej lyckats, hade han förblivit en politisk brottsling. Nu lyckades han och blev en välmående regeringschef.

Tsarrysslands krigsmål i väster voro sammanfattningsvis: införlivande med Ryssland av de polska områden, som vid Polens delningar kommit i tysk och österrikisk ägo, vissa turkiska områden i Kaukasien, Konstantinopel och Turkiets europeiska delar samt vissa delar av Rumänien och Ungern.

Under 1800-talets sista och 1900-talets första decennier utvecklade Lenin sina grundläggande tankar. Dessa voro starkt ideologiska. Lenin skapade ideologien på grundval av Marx' och Engels' läror. Han uppsatte som sin grundtes motsättningen mellan kapitalism och socialism. De ekonomiska faktorerna ha enligt den kommunistiska ideologien en avgörande betydelse för samhällsutvecklingen. Dessa faktorerers förvandling åstadkommes genom klasskamp. Klasskampen åsyftar det kapitalistiska samhällets avlösning med ett klasslöst samhälle. Lenin ansåg, att kapitalismens upplösnings- och avlösningsskede började omkring år 1900. Världrevolutionen hade till uppgift att föra klasskampens idé vidare på det internationella planet. Denna kamp måste föras till slutet, fram till den borgerliga världens undergång. Lenin hävdade, att Ryssland skulle påbörja revolutionen men att denna skulle föras vidare under ledning av det framskridna Västerlandet. Beträffande statsmakten ansåg han, att den borgerliga staten måste störtas och övergång påbörjas till proletariats diktatur. Under övergångstiden vore staten nödvändig dock icke i dess gamla form.

Engels är den socialistiske lärofader, som sannolikt haft det största inflytandet på Sovjets strategi. Lenin ansåg, i likhet med Engels, att verksamheten på strategins fyra fält — politik, ekonomi, psykologi, militära medel — måste samordnas för att erhålla ett gott resultat. Våld skulle tillgripas, då andra strategiska medel misslyckats. Lenin säger på ett ställe i sina skrifter: »Kapitalet är intresserat av att slå fienden i enskilda styrkor. Vi äro intresserade av att i det längsta uppskjuta den avgörande kampen.» Både Engels och Lenin ha påverkats av Clausewitz och hans tes, att kriget är en fortsättning av politiken med andra medel. Lenin skriver: »Varje krig är en fortsättning av den borgerliga politiken och ingenting annat. Den klass, som härskar, bestämmer politiken under kriget.»

Lenin ansåg, att den sociala jäsningen i alla länder snabbt skulle förvandla det imperialistiska kriget till ett inbördeskrig. Beträffande den kommande freden hävdade han, att den måste slutas utan annekationer och skadestånd. I samband därmed framfördes den synpunkten, att varje nation inom en statsbildning har självbestämmanderätt.

I slutet av 1916 var tsardömet fullständigt utmattat av kriget, och i februari störtades tsaren. Den nya regeringen, som stöddes av socialisternas högerflygel och ogillades av bolsjevikerna, fort-

satte kriget med oförändrade krigsmål. Stalin återvände från sin förvisning till Sibirien och blev Pravdas förste redaktör. Han angrep regeringens krigsmål i enlighet med Lenins teser, men hans uppträdande var försiktigt och trevande. Han skrev i Pravda: »Det är vår fasta förvisning, att händelseutvecklingen i Ryssland kommer att avslöja bluffen i skriken om att friheten är i fara. Den patriotiska rökridan kommer att skingras, och folket kommer tydligt att urskilja de ryska annexionisternas verkliga strävan mot Dardanellerna ... mot Persien.»

Lenin avbröt denna trevande politik vid sin återkomst från Schweiz: »Endast det revolutionära proletariatet i Ryssland och i hela Europa är i stånd att befria mänskligheten från det imperialistiska krigets fasor! Det ryska proletariatet kan inte enbart med egna krafter segerrikt fullborda den socialistiska revolutionen. Den kan göra det lättare för sin viktigaste, sin trognaste, sin pålitligaste bundsförvant, det europeiska och det amerikanska socialistiska proletariatet, att gå till avgörande strider.» Lenin utfärdade vid ankomsten till Leningrad sina 17 teser, som innehöll hans program: »I vår ställning till kriget är även den ringaste eftergift åt det revolutionära fosterlandsförsvaret otillåtlig. Ett revolutionärt krig, som verkligen skulle rättfärdiga detta, kan det klassmedvetna proletariatet tillåta endast på följande villkor:

- a) Makten övergår i händerna på proletariatet;
- b) Uppgivande av alla annektioner, inte bara i ord utan i handling;
- c) Fullständig brytning med alla kapitalets intressen»;

Lenin ansåg, att upplysning om socialismens idéer måste ges till fiendens soldater genom propaganda vid fronterna.

Bolsjevikerna togo makten genom oktoberrevolutionen. De teser, som uppstälts, sattes genast på hårda prov. Tesen om nationernas självbestämmanderätt ledde till, att nya statsbildningar sköto upp inom gränsområdena. Finlands självständighet erkändes. Men då även Ukraina hävdade sin självständighet, ändrades principen för att ej våldet skulle upplösas. Självbestämmanderätten skulle ligga hos arbetarna, och denna rätt fick ej lägga hinder i vägen för arbetarklassens diktatur. Självständighet blev territoriell autonomi för vissa områden med nationell särprägel. De bundos med starka federativa band till de centrala delarna.

Tesen om en fred utan annektioner blev en svårlöst konflikt. Tyskarna stodo trots propagandan obrutna vid fronterna. Den

ryska armén befann sig i upplösning. Lenin hade hoppats, att revolution skulle utbryta i de krigförande länderna och en gynn-sam fred erhållas. Hans kommentar till freden var: »Vi under-teckna nu freden, vi ta en andhämtningspaus. Denna komma vi att utnyttja till att övertyga folket, att det måste sammansluta sig och kämpa. Jag överlämnar åt er att svärma för världsrevolutio-nens fältslag, ty det är på väg. Allting har sin tid, nu gäller det att ta itu med självdisciplinen.» Det var nu den Röda armén ska-pades. »En socialistisk röd armé kommer att skapas, en allmän folkbeväpning. Och då det arbete vi påbörjat är fulländat, kom-mer ryska Sovjetrepubliken att vara oöverbinnerlig.»

Sovjet har inte uppgivit tanken att föra kampen med alla medel, politiska, ekonomiska, psykologiska och militära, men efter Brest-Litovsk har man aldrig glömt de bittra erfarenheterna, att vapen-makt är nödvändig som grundval för andra metoder för krig-föring.

Lenin ansåg dock, att propagandan ej varit helt förgäves. Re-volutioner utbröto också i Österrike och Tyskland. De ledande re-volutionsmännen ansågo, att nu då revolutionens gryning tycktes utbreda sig över Västerlandet, var detta till följd av sin högre kul-tur predestinerat att leda Östern.

Stalin hade som hemmaryss en avvikande mening. Han säger: »Ex oriente lux. Västerlandet med sina imperialistiska kannibaler har blivit slaveriets högborg. Uppgiften är att rasera denna borg till glädje för slaverna i alla länder.»

De västerländska tongångarna voro vid denna tid de starkaste. Men de österländska hade framtiden för sig. Västerlandets rege-ringar visade sig starka nog att undertrycka de revolutionära strömningarna och att dessutom organisera interventioner i Ryss-land. Striden mellan vita och röda nådde sin klimax 1919—1920. Av brist på samordning mellan interventions-styrkorna kunde bolsjevikerna slå en i taget, och 1920 var Sovjetstaten ett faktum.

Under striderna stadfästes i ryska folkets medvetande uppfatt-ningen om världens uppdelning i en socialistisk och en kapitalis-tisk del. Det är en naturlig reaktion med hänsyn till världens upp-trädande: interventionsförsök, vägran att upprätta diplomatiska förbindelser, allianser med syften att isolera den nya staten. Från denna tid arbetade man i Sovjet medvetet på att stärka armé, flotta och flyg samt skapa den industriella basen för dessa. För att få nödvändiga maskiner måste isoleringen brytas. Då ingen revolution utbröt i Västerlandet, måste man ta till andra medel.

Sovjets utrikespolitik mellan de två världskrigen.

Lenin trodde, som framhållits, under åren av inbördeskrig och interventioner fortfarande, att västerns arbetarmassor skulle gripas av världsrevolutionens idé. Det främsta redskapet att driva på denna utveckling var Komintern. Den skulle slå en bro mot väster, och genom världsrevolutionens fortskridande skulle den ryska isoleringen brytas. Lenin skrev programmet för Komintern, och det innefattades i 21 teser. Kärnpunkten i dessa var, att det är kommunisternas plikt i alla länder, att då inbördeskrig utbryter skapa illegala organisationer i respektive länder och att driva propaganda, speciellt inom arméerna.

Den svåra hungersnöden 1920 tvingade ryssarna att med alla medel komma över krisen. Främst behövdes pengar och redskap. Man måste slå ett hål i den diplomatiska isoleringen. Lenin sade: »Vi drar oss nu tillbaka, vi företar ett återtåg, men vi gör det i akt och mening att sedan taga sats för ett kraftigare språng framåt.»

Genom samgående i Rapallo med det besegrade Tyskland lyckades man bryta isoleringen. De övriga staterna följde snart efter.

I samband härmed blev det nödvändigt att göra en förnyad avvägning mellan Sovjetdiplomati och Komintern. Världsrevolution och normala vänskapliga förbindelser stodo i motsats till varandra. Diplomati fick efter hand ökad betydelse, och Komintern blev från att ha varit Sovjets viktigaste politiska organ beträffande utrikesförbindelserna ett lydigt instrument för sovjetdiplomati speciellt efter tronskiftet Lenin—Stalin. Stalins syn på Sovjets framtida politik framträder bäst i hans tal till studenterna vid Sverdlovinstitutet, där det heter: »Strategi är fastställande av riktningen för proletarietets huvudangrepp med utgångspunkt för revolutionens innevarande etapp, utarbetandet av en därmed överensstämmande plan för fördelningen av de revolutionära styrkorna, kampen för genomförande av denna plan under hela den givna revolutionsetappen. Målet är att konsolidera proletarietets diktatur i ett land och utnyttja den som stödjepunkt för imperialismens störtande i alla länder. Revolutionen går ut över rammen för ett enda land, världsrevolutionens epok har börjat. *Huvudangreppets riktlinje* är att isolera den småborgerliga demokratiens isolera den andra internationalens partier, som utgöra stödjepunkter för samförståndspolitik med imperialismen. *Planer för krafternas fördelning*: Den proletära revolutionens förbund med frihetsrörelsen i kolonierna och de avhängiga länderna.

Strategien har att göra med revolutionens huvudkrafter och deras reserver. Den förändras i samband med revolutionens övergång från en etapp till en annan men förblir i huvudsak oförändrad under hela den ifrågavarande etappen.

Taktiken har att göra med proletarietets kampformer och organisationsformer, deras avlösning av varandra och deras kombinerande. På grundvalen av den givna revolutionsetappen kan taktiken flera gånger ändras beroende av revolutionens ebb och flod, dess uppgång eller nedgång.»

Detta var Stalins tolkning av Lenins teser och sammanfattningen av bolsjevikernas politik under kommande dagar. För att konsolidera proletarietets diktatur i ett land räknade Stalin med ungefär tjugo år.

Stalin önskade underordna Komintern under Sovjetdiplomatin. Han lyckades därmed efter Kominterns misslyckande ifråga om de viktigaste utrikespolitiska frågorna i mitten av tjugotalet: den kinesiska revolutionen och den brittiska fackföreningskrisen.

Dessa yttre misslyckanden utlöste en inre maktkamp i Sovjet mellan anhängarna av världsrevolutionen och den nationella ryska kommunismen. Stalin var den senares representant. Han hade ju som förut framhållits hävdad Rysslands själv tillräcklighet. Han ansåg, att Ryssland ensamt kunde gå mot socialismen och dessutom lägga tak på sitt eget hus. Ett starkt Ryssland skulle kunna stödja revolutionen i andra länder. I samband härmed blev Komintern ett verktyg för Sovjets utrikespolitik — ett instrument, som måste lyda signalerna från Moskva. Stalin behövde för att genomföra sin doktrin fred utåt. Den ryska diplomatin inriktades på att skapa denna fred. Komintern biträdde. Stalin såg sina huvudfiender i de länder, som hade den bäst utvecklade kapitalismen.

Stalin ansåg ursprungligen ej nazismen som någon fara för Sovjet. Genom Hitlers öppet visade aggressivitet mot Ryssland upphörde den vänskap mellan de båda länderna, som grundlagts i Rapallo, och politiken omlades radikalt. Ryssland gick in i NF och företrädde den kollektiva säkerhetens och nedrustningens idéer. Samverkan söktes med Västmakterna. Ett resultat var den fransk-ryska pakten. Det var folkfrontens tid. Komintern beordrades samverka med socialdemokratien mot fascismen. För att säkra freden skapades non-aggressionspakter med grannstaterna.

Västmakternas svaghet mot Hitler bl. a. under Münchenkrisen orsakade ytterligare en svängning. Av rädsla sökte Stalin samverka med Tyskland. Detta land hade intresse av att undvika ett

två-frontskrig. *Resultatet* blev den tysk-ryska non-aggressionspakten av 1939. Där reglerades de båda ländernas intressesfärer i Östeuropa.

Efter Polenkriget fick Ryssland sin del av Polen. Detta handlingssätt kan givetvis sägas vara att överge principen om världsrevolutionen och att återgå till tsartidens politik, men man kan likaväl säga, att åtgärden stod i god samklang med Stalins ord, att under angiven etapp av revolutionen kan taktiken ändras flera gånger beroende på revolutionens upp- eller nedgång. Stalin sade själv i ett radiotal den tredje juli 1941: »Vad vann vi med att avsluta en icke-angreppspakt med Tyskland? Vi tillförsäkrade vårt land fred ett och ett halvt år samt möjlighet att förbereda våra krafter till försvar.»

Det andra världskriget.

Stalin såg med oro Tysklands segrar och sökte skydda sin västgräns genom annekktion av gränsstaterna. Detta förde till krig med Finland och annekktion av de Baltiska staterna. Samtidigt sonderade den ryska politiken stämningen på västsidan. I ett fall lyckades Stalin förekomma Hitler, nämligen då han slöt non-aggressionspakten med Japan. I alla andra avseenden avvisades Sovjets krav, bl. a. på Balkanhalvön.

Tysklands angrepp medförde automatiskt förbund med västmakterna. Stalin betraktade dock sina bundsförvanter med stor mistänksamhet. Han ansåg dem mycket väl i stånd att sluta separatfred med Tyskland och inrikta hela dess styrka mot Ryssland. Det militära läget var sådant, att Rysslands krav resulterade i eftergifter från västmakterna för att hålla Ryssland vid gott lynne. Visserligen anslöt sig Ryssland till Atlantdeklarationen, men i praktiken handlade Stalin tvärt emot dess anda. Stalin lyckades redan i Teheran 1943 avvärja ett västallierat ingripande på Balkan, varigenom Rysslands inflytande där säkrades. Den nationalistiska anda, som uppväcktes under kriget, stärkte den inre fronten. Genom olika åtgärder underblåste Stalin denna anda. Han förbättrade militärens ställning och mildrade sin politik mot kyrkan. Även panslavismen ägnades uppmärksamhet.

Som en gest mot västmakterna upplöstes Komintern, vilken redan förut förlorat sin betydelse. Sovjetpolitiken förlorade ytligt sett sin internationella prägel. Alla åtgärder, som vidtogos under

kriget, äro dock naturliga enligt Stalins grundteser. Taktiken kan förändras. Strategien förblir oförändrad.

Ryssarnas mål under krigets slutskede voro:

1. Att skapa ett säkerhetsbälte av satellitstater runt gränserna.
2. Att vinna största möjliga inflytande i Tyskland och Japan.
3. Att förhindra uppkomsten av fientliga koalitioner.

Under Jaltamötet genomdrev Stalin sina krav. Rysslands ockupationszon i Tyskland flyttades längre västerut, genom att Polen kompenseras för förlusten av de östra delarna till Ryssland. Därigenom framflyttades Sovjets gräns i praktiken till Berlin.

Stalin yttrade under Jaltamötet: »Det är inte så svårt att komma överens under kriget, eftersom vi då ha ett gemensamt mål nämligen att besegra fienden. Men svårigheterna kommer att infinna sig efter kriget, då olika intressen kan komma att splittra de allierade. Det är vår plikt att se till att förhållandet oss emellan, när freden kommer, blir lika gott som under kriget.» Fria val skulle hållas i de befriade länderna. Stalin sade: »En regering grundad på helt fria val i något av dessa länder skulle bli fientligt inställd till Sovjetunionen och det kan vi ej tillåta.»

Moskvas efterkrigspolitik.

Sovjet blev medlem i FN-organisationen. Denna tedde sig för Sovjet som ett centrum för de kapitalistiska staternas intriger. För att möta dessa och genom sitt veto förhindra för Sovjet ofördelaktiga beslut deltog Sovjet i organisationen.

Stalin byggde sin politik på motsättningarna mellan västmakterna, och på tron att en allmän kris skulle uppstå i Västeuropa och övergå till USA. Först vände sig Stalin mot England med vittgående krav, medan hans politik mot USA var avvaktande. Detta var i syfte att öka splittringen mellan USA och England. Genom att USA hyste motvilja mot realpolitik, hade Stalin i början framgång. Den ryska politiken i Östeuropa, Grekland och Iran åstadkom emellertid ett intimare samarbete mellan västmakterna. Trumandoktrinen kom: »Totalitära regimer, som påtvingats fria folk, underminera grundvalarna för internationell fred och därmed också USA:s säkerhet. Vi måste därför stödja de fria folk, som göra motstånd mot försök till underkuvande genom beväpnade minoriteter eller tryck utifrån.» Ur Trumandoktrinen fram-

växte Marshallplanen, som avsåg att hjälpa Europa över krisen. Sovjet insåg att dess planer därigenom korsades. Motåtgärder vidtogos i form av Kominforms grundande och intensiv antiamerikansk propaganda. Kominforms uppgift var att leda motståndet mot den amerikanska planen för »Europas förslavande». I Italien och Frankrike misslyckades man, och Jugoslavienfrågan blev Kominforms stora nederlag. Den medförde intensifierade åtgärder för likriktning av östblocket.

Den ryska politiken hade lidit avsevärda nederlag. Brytningen mellan öst och väst blev öppen 1947. Samarbetet mellan västmakterna resulterade i Atlantpakten. Kampen om Tyskland började. Västmakterna inställde Tysklands skadeståndslleveranser och strävade att reorganisera Tyskland som stat och medlem av Atlantblocket. Ryssland sökte vinna Östtyskland och organiserade en östtysk motsvarighet till den västtyska staten. En sak, som påskyndade händelserna på västsidan, var den ryska atomexplosionen 1949.

Sovjets lyckosamma Fjärran-Östern-politik medförde Kinas uppslutning i kommuniststaternas rad 1950. Sovjets strävan att ytterligare förbättra sina positioner i Asien medförde Koreakriget. USA:s motdrag i Asien var freden med Japan 1951, där Japan tillerkändes rätten att bygga upp ett eget försvar. Genom Stilla havspakten mellan USA, Australien och Nya Zeeland skapades en motsvarighet till Atlantblocket. Vid 1952 års utgång var läget i Asien i stort sett följande: Kina utnyttjades som bas för Sovjets politik i Östasien, som avsågs att bli en åderlåtning av västmakternas kraft genom krig i Korea och Indokina. Axeln Moskva—Peking stärktes genom den fortskridande försämringen i förhållandet mellan Kina och USA. Sovjet representerade Kina i FN och kunde med framgång avvisa medlingsförslag. De eventuella motsättningar, som funnos mellan Kina och Sovjet, ställdes i bakgrunden genom Kinas isolering och Japans återupprustning. Stilleståndsförhandlingar påbörjades i Korea men kunde ej fullföljas.

I Iran fördrevos engelsmännen genom Mossadeq och Iran slog in på en politisk bana, som man i London och Washington allmänt befarade skulle sluta på den ryska sidan.

Titos avfall medförde en förändrad maktbalans i Sydösteuropa. Jugoslavien orienterades åt väster, och avtal diskuterades mellan Jugoslavien och Västmakterna. En Balkanfront började skymta

innefattande: Jugoslavien, Grekland och Turkiet. Marocko började utbyggas till allierat basområde, och underhandlingar inleddes med Spanien. För att förhindra västmakternas medelhavspolitik bedrevs rysk propaganda i arabvärlden och Tunisien. Ett led i denna var den anti-zionistiska propagandan i Östeuropa under intryck av läkarprocesserna i Moskva. Sovjet fortsatte sin strävan att förhindra eller uppskjuta Västtysklands återupprustning. I mars 1952 föreslog Sovjet, att en alltysk regering skulle upprättas och fred slutas. Förslaget förkastades, och i maj 1952 slöts fred mellan Västtyskland och västmakterna, och planer uppgjordes på att intaga Tyskland i Atlantpakten. Det gällde nu för Sovjet att inför tysk opinion göra motparten ansvarig för Tysklands delning. Västmakterna vunno försteget genom att koncentrera frågan till fria val i östzonen. Detta ville Sovjet ej, och en kraftig likriktningspolitik påbörjades i Östtyskland. Samtidigt påbörjades en upp- rustning. År 1952 kännetecknades av denna samt av försök att sabotera Bonn- och Europaarméfördragen. Adenauer lyckades ej få dessa ratificerade, och Östtyskland hotade med en fullständig upp- rustning, om så skedde.

Det sista årets händelser.

Mot slutet av Stalins liv började västmakternas politik bära frukt. Västtysklands anslutning till Atlantpakten syntes nära. För att förhindra detta sände Stalin ut fredstoner för att splittra västmakterna. Dessa fredstoner blevo allt starkare under Stalins efterträdare. Politiken har så till vida burit frukt, att splittringsten- denser uppstått mellan västmakterna.

I praktiken kan man spåra synnerligen små resultat av fredstonerna. Man får det intrycket, att den nya ryska statsledningen är mest intresserad av relativt yttre lugn för att konsolidera sig inåt. Läget är detsamma som vid Stalins makttillträde. Triumviratet Malenkov, Beria, Molotov togo makten efter Stalins död. En maktkamp började, som nyligen resulterade i Berias fall. Stalin förde samma kamp vid sitt maktövertagande. Malenkov sade 8 augusti: »Beträffande Beria är det kortsynt att tro att fallet blottar en svaghet i Sovjetstaten. Att avslöja och oskadliggöra en mästeragent för imperialism är en demonstration av inre styrka.» Berias fall har lett till kraftiga utrensningar inom hela Sovjet.

Enligt vad man kan utläsa av tidningsnotiser pågår f. n. en kampanj för en ökad produktion och bättre varor inom konsumtions-

industrierna. »Öka produktionen av starka och snygga skor, tillverka mer och bättre textilier» äro slagord hämtade från Malenkov.

Churchill har nu återupptagit sin verksamhet för avspänning, men förutsättningarna torde ej vara så stora. Man måste komma ihåg, att Sovjetmännen äro kommunister. Den kommunistiska ideologien ligger till grund för deras handlande. En generation har nu uppfostrats i dess anda. Tanken om världsrevolutionen är ej död. Visserligen ha till synes många avsteg gjorts från de grundläggande teserna, men som Stalin skisserat i leninismens grundfrågor, taktiken kan växla, men strategien förblir oförändrad. Om man anser, att Sovjet arbetar för världsrevolutionen eller att dess politik är en fortsättning av Tsarrysslands, spelar ingen roll. Målet blir detsamma: att trygga Sovjets säkerhet, öka dess styrka och vidga dess inflytande. Stalin ansåg ett krig oundvikligt, men man borde fördröja det, tills gynnsamma konjunkturen uppstått. Sovjet vill och kan vänta med den avgörande kraftmätningen, tills det nått ekonomisk överlägsenhet eller tills Västerlandet råkat i ett krisläge. Under väntetiden begagnas alla tillfällen till underminerings- och splittringsarbete. Vad som är farligast för Sovjet är avfall inom »östblocket» i likhet med Jugoslaviens. Kina är där ett frågetecken. Mao har tidigare framträtt som en självständig ideolog. För tillfället tvingas han att hålla fast vid Sovjet. I framtiden, då Kina återhämtat sig efter kriget, kan man måhända vänta sig en självständigare politik.

I Stalins ideologi ingick att undvika öppen konflikt, innan motståndssidan splittrats och försvagats. Det är en taktik, som stundom kräver försonliga gester och medgivanden för att förvillia motståndarsidan och försvåra dess försvarsansträngningar. En avspänning behövs sannolikt i dagens läge för inre rysk konsolidering, men efter denna är Sovjet berett att ta ett nytt språng framåt. Stalin har yttrat: »Kampen mellan de socialistiska och kapitalistiska centra kommer att avgöra kapitalismens och kommunismens välde i hela världen.» Något alternativ mellan kommunism och kapitalism finns ej. Dock böra Rysslands motspelare ta vara på möjligheterna för en temporär avspänning. En frist ger tid även för Västerlandets konsolidering.